

Dalarnas Högskola
Religionsvetenskap C

Electro, Creamfields och La Bomba
En Studie av Unga Människors Sökande Efter Det Spirituella

C-uppsats 15 poäng
Författare: Anette Blomqvist
Handledare/Examinator: Gudmar Aneer
VT 2008

Innehållsförteckning

<i>Innehållsförteckning</i>	<i>Sid. 2</i>
1. Inledning	<i>Sid. 4</i>
1.1 Syfte	<i>Sid. 5</i>
1.2 Frågeställning	<i>Sid. 5</i>
1.3 Metod och Material	<i>Sid. 5</i>
1.4 Begreppsförklaringar och Avgränsning	<i>Sid. 6</i>
2. Teori	<i>Sid. 8</i>
2.1 C.G. Jung och det kollektivt omedvetna	<i>Sid. 8</i>
2.2 Kritik till Jung	<i>Sid. 9</i>
2.3 Bell och riter	<i>Sid. 10</i>
3. Bakgrund	<i>Sid. 12</i>
3.1 Schamanism	<i>Sid. 12</i>
3.2 New Age och Schamanism	<i>Sid. 14</i>
3.3 Teknoschamanism	<i>Sid. 16</i>
3.4 Trans	<i>Sid. 17</i>
4. Undersökning	<i>Sid. 19</i>
4.1 La Bomba de Tiempo	<i>Sid. 19</i>
4.2 Creamfields	<i>Sid. 21</i>
4.3 Rave och Electro	<i>Sid. 23</i>
5. Resultat	<i>Sid. 25</i>
6. Diskussion	<i>Sid. 28</i>
7. Sammanfattning	<i>Sid. 35</i>
8. Källförteckning	<i>Sid. 36</i>
8.1 Källmaterial	<i>Sid. 36</i>
8.2 Bakgrundsmaterial	<i>Sid. 36</i>
8.3 Muntliga Källor	<i>Sid. 36</i>
8.4 Internetmaterial	<i>Sid. 36</i>
9. Bilagor	<i>Sid. 39</i>
9.1 Frågor	<i>Sid. 39</i>
9.2 Intervju La Bomba de Tiempo	<i>Sid. 39</i>

9.3 Intervju Creamfields

Sid. 43

9.4 Intervju Rave

Sid. 46

9.5 Bilder

Sid. 49

1. Inledning

Oavsett vilket samhälle eller kultur man lever i så påverkas man oundvikligen av den religiösa segregering som pågår. Fler och fler överger den religiösa bakgrund eller värld de lever i för att söka nya vägar som känns rätt i våra dagar. Den protestantiska och den katolska kyrkan känns förlegad och i ett samhälle där man inte längre anser att det viktigaste i livet är familj utan har blivit mer själv fokuserat, så kan man se stora förändring hos de unga. New Age fenomenen ses allt mer tydligare för var dag som går och det finns även de som anser att det kapitalistiska samhället kan ses som en religion på grund av hur det påverkar människan genom att köpelust kan fungera som en tillfällig själslig törstsläckare. Det finns många olika sätt att försöka hitta mening i tillvaron för människan och en av dem som genom årtusenden visat sig vara stark är musik och dans. På 1600-talet och 1700-talet började information samlas in runt om i världen från olika kulturer där präster slog på trummor för att sedan falla medvetlösa till marken. Därefter när de vaknade berättade de om utomkroppsliga upplevelser de haft under denna medvetlösa tid, där de besökt olika andliga riken och världar.¹ Även i Sverige förekom detta fenomen där samerna i Lappland använde sig av trummor i olika ritualer. Senare har det visat sig att forskare har hittat spår av denna senare kallad Schamanism över hela världen även i människans uråldrigaste religioner och kulturer. Senare när New Age började blomstra i världen så har även Nyschamanismen växt sig stark och ett av de senaste tillskotten inom Nyschamanismen är den så kallade Teknoschamanismen där ungdomar genom musik, ljus och rytmer frambringa transliktande tillstånd. Dock är det inte alla ungdomar som tillhör denna krets som anser sig vara Teknoschamaner men effekten anses ändå densamma.² Det har skrivits flera böcker om detta, bland annat John Grahams bok, *Rave Culture and Religion*³ där författaren argumenterar för att rave bland de deltagande, skapar en religiös och spirituellt upplevelse.

Varför människors behov att på detta sätt genom årtusenden försöker nå transliktande tillstånd genom musik är det svårt att svara på men en teoretiker och psykolog som kan användas för att analysera detta är C. G. Jung. Där han genom sin teori om det kollektivt

---

¹ Hammer. 1997. Sid. 107

² Hammer. 1997. Sid. 119

³ Graham. 2004

omedvetna förklarar att alla människor har ett gemensamt kollektivt omedvetet, vilket enkelt kan förklara varför människor i grupp beter sig lika samt kan känna stor samhörighet. Oavsett vad det är som får människor att bli så påverkade och berusade av musik så är det ett faktum att den påverkar människan starkt samt att det är möjligt att genom musik bli uppfylld av olika känslor.

Målet med denna uppsats är att diskutera om unga idag genom musik och klubbande, uppnår tillståndet av trans och om det kan skapa och jämföras med en slags religiös upplevelse samt att diskutera om denna upplevelse även kan jämföras med en religiös ritual. Jung och hans teori om det kollektivt omedvetna kommer att användas för att diskutera varför själva upplevelsen eller möjligtvis ritualen påverkar de deltagande och om det kan vara en faktor till att Teknoschamanismen kan ses som en religiös gren inom New Age.

1.1 Syfte

Att med hjälp av Jungs teori om *det kollektivt omedvetna* undersöka och diskutera om människor genom musik på rave som *Creamfields*, *Electro klubbar* samt *La Bomba de Tiempo* kan uppleva en viss känsla av religiositet.

1.2 Frågeställning

- Kan Jungs teori om det kollektivt omedvetna appliceras på den upplevelse som dessa unga får genom tekno och Electro musiken samt på La Bomba de Tiempo?
- Hur upplever de deltagande musiken och kan det jämföras med en religiös upplevelse?
- Kan denna upplevelse ses som en slags religiös ritual?

1.3 Metod och material

Den viktigaste delen av uppsatsen är intervjuerna som står som grund för uppsatsen. Dessa är gjorda vid olika tillfällen och med tre olika personer, oberoende av varandra. Denna uppsats är en diskuterande uppsats men jag kommer använda mig av en

undersökande metod som bygger på tre olika intervjuer av tre personer bosatta i Buenos Aires, Argentina, som ofta deltar i olika musik events som rave och Electro klubbar. Dock så inriktar sig den första intervjun på ett events som ej använder sig av elektronisk musik och ljuseffekter utan enbart av trummor men som är en välbesökt och speciell konsert där upplevelsen kan liknas med upplevelsen på rave och Electro klubbar. I resultat delen så kommer intervjuerna att redovisa sitt resultat men det är inte förrän i diskussionen som de kommer bindas samman med teorierna och bakgrunds fakta.

De teorier som jag kommer använda mig av för att för min diskussion är C.G. Jungs bok, *Los Arquetipos y lo Inconsciente Colectivo*, Madrid 2002 samt Catherine Bell, *Ritual. Perspectives and Dimensions*, Oxford University Press 1997. Den version av Jung som jag använt mig av är på spanska så har jag mestadels valt att hänvisa till annan information för att förenkla för läsaren.

Därefter tar bakgrunds fakta om Schamanism upp för att se över den möjliga religiösa länken till Teknoschamanism. Där kommer även tillhörande begrepp att redogöras. Som basmaterial kommer jag använda mig främst av Olav Hammer och hans bok. *New Age. En Ny Folketro*. Wahlström & Wikstrand. Finland. 1997, Stutley Margaret. *Shamanism: A Concise Introduction*. Routledge, 2002, Grahams John, *Rave Culture and Religion* Routledge, 2004 samt Geels Antoon, Wikström Ove. *Den Religiösa Människan. En Introduktion till Religionspsykologin*. Natur och Kultur. 1999. Stockholm. Dessutom så kommer jag använda mig av källmaterial som består av diverse författare och Internetmaterial för att hämta information till min bakgrundinformation.

1.4 Begreppsförklaringar och Avgränsning

Ett ord som flitigt kommer användas i denna uppsats är *spiritualitet*. På svenska finns det olika betydelser på detta ord bland annat betyder det *kvickhet* och *fyndighet*⁴ men jag kommer använda mig av den engelska betydelsen vilket är *andlighet*.

---

⁴ Nationalencyklopedins Internettjänst 2008-06-05

Andra ord som kommer användas är *trans* och *extas*. Ordet *trans* kommer förklaras grundligt i kapitel tre men den svenska förklaringen på *extas*, vilket kommer användas i detta arbete är:

”extas, i religionshistoria och religionspsykologi en benämning på förändringar i medvetandet (jfr alternativt medvetandetillstånd) där personen antingen tycker sig förflyttad utom sig själv eller helt tas i besittning av ett annat jag.”⁵

Begreppet religion kommer inte att redogöras för i detta arbete på grund av att målet med uppsatsen är att undersöka samt diskutera de intervjuades upplevelser och inte om deras utövanden kan anses vara en ny religion.

---

⁵ Nationalencyklopedins Internettjänst 2008-06-06

2. Teori

2.1 C. G. Jung och det kollektivt omedvetna

C. G Jung spenderade hela sitt liv med att undersöka människans undermedvetna vilket ledde honom vidare på religiösa tankar och teorier. Hans teorier är inte fullt accepterade men påverkar ständigt religiösa tankar, idéer samt teorier. Jung såg att alla de patienter som han behandlade i grunden led av existentiell problematik vilket skapade ett stort intresse hos Jung. Efter många år av forskning kom han fram till att människors drömmar, dagdrömmar och hallucinationer påminner om varandra och han kunde hitta likheter i religiösa myter och förhistoriska symboler i historien.⁶

Jung delar in det mänskliga psyket i tre delar, *Jaget*, *det personliga omedvetna* och *det kollektivt omedvetna*. Jaget är en persons medvetna men Jaget och en människas förväntningar påverkar människan så mycket att där även formas en personlighet som kallas för *Personan*, vilket är den mask som man bär utåt sett mot omvärlden. Dock kan Personan ibland bli för stark och vilja ta över, det vill säga att människan börjar identifiera sig med Personan. Detta leder i sin tur till att människan känner sig vilsen och bortkommen i sig själv.⁷

Det kollektivt omedvetna är däremot baserat på intryck och händelser som inte har upplevts av den enskilda individen, och därför aldrig varit medvetna. Enligt Jung så är det genom det genetiska arvet från våra förfäder vi får det kollektivt omedvetna. Detta är våra animaliska instinkter. Dessa instinkter är helt opersonliga och istället gemensamma för alla människor världen över, oavsett kulturella och biologiska differenser. Det finns alltså ingen som helst personlig del av det kollektivt omedvetna. Enskilda händelser som drabbat förfäder har ingen relevans i det stora sammanhanget och är att betrakta som obetydligt i det stora hela. Det kollektivt omedvetna utgörs istället av människans animaliska instinkter och de erfarenheter som människosläktet samlat på sig under många tusen år. Alla grundläggande erfarenheter i livet som till exempel kärlek, erotik och död motsvaras av Jung av element i det kollektivt omedvetna. Jung kallar dessa element, eller kanske snarare de mönster för hur vi

---

⁶ Geels, Wikström. 1999. Sid. 173-174 och Hammer. 1997. Sid. 49

⁷ Hammer. 1997. Sid. 52

människor beter oss, för arketyper.⁸ Exempel på typiska beteenden som influerats av arketyper är överlevnadsinstinkter, den mänskliga fascinationen av och viljan att vara nära vatten, kärleken från ett barn till modern, att reaktionsmässigt bete sig lika i grupp samt alla de instinkter som styr människan.

Det totala antalet arketyper är i princip obegränsat, det finns lika många potentiella arketyper som det finns potentiella situationer i livet. Enligt Jung innehåller arketyper alltid en okänd del som inte går att urskilja men den visar sig alltid i drömmar eller berättelser och drar till sig sådant som reflekterar arketyper. När en situation som överensstämmer med en viss arketyper infaller "aktiveras" arketyper i fråga och tar över individens hela sätt att agera, logik och egen vilja till trots. Om inte, så skapar arketyper en konflikt mellan det omedvetna och Jaget, en så kallad neuros, som i bästa fall mynnar ut i en personlighetsförändring. Jung ansåg bestämt, som tidigare nämnts, att det inte finns någon som helst personlig del av det kollektivt omedvetna, utan att det är ett universellt fenomen som är identiskt hos alla individer.⁹

Själva målet för människan enligt Jung är den så kallade individuationprocessen vilket innebär att fullkomligt lära känna sig själv. Det vill säga människans självförvecklande. Denna process handlar om att göra sig fri från sin Persona genom att lära sig förstå de arketyper som styr ens tankar och beteenden, acceptera anima/animus vilket symboliserar det manliga och det kvinnliga inom oss och integrera skuggan. Då kan människan bli "hel" med Självet i centrum. Det är även då som Jung anser att man finner Gud.¹⁰

2.2 Kritik till Jung

Ett problem men Jung och hans teorier och som då även problematiserar denna uppsats är att Jung från akademiskt håll har fått mycket kritik. Olav Hammer beskriver i sin bok hur olika skolade teoretiker förkastar Jungs teorier och anser dem inte anknyta till historiska baggrunder och sociala faktorer och Jung har även anklagats för att ha sympatiserat med nazismen. Dock är ett faktum, som även Hammer påpekar, att

---

⁸ Jung. 2002. Sid. 43

⁹ Geels, Wikström. 1999. Sid. 178-180 och Hammer. 1997. Sid. 53

¹⁰ Geels, Wikström. 1999. Sid. 180-181

väldigt få blir oberörda av Jungs idéer samt att de har stort inflytande inom New Age. Detta på grund av att hans idéer hjälper till att förverkliga många tankar inom New Age plus att han fokuserar på Individualiseringsprocessen, som i alla tider stått som mål för människan inom alla kulturer och traditioner.¹¹ Den största kritikern till Jung är forskaren Richard Noll som fick tillgång till alla Jungs anteckningar och som sedan skrev boken, "*The Jung Cult*" 1994. Denna bok kritiserar Jung till den grad att Noll visar på i boken hur han anser genom sin forskning att Jung teorier härstammar från 1800-talets ockultistiska traditioner. Noll ansåg att Jung sedan förklädde dessa tankar och idéer och övertog dem som sina egna.¹²

2.3 Bell och riter

Catherine Bell tar i sin bok, *Ritual, Perspectives and Dimensions*, upp olika typer av riter som enligt hennes forskningar sker inom olika kulturer. Hon gör detta därför att människan i alla tiden har utfört olika typer av ritualer men det är inte förrän på 1800-talet som man började kalla dem för ritualer samt studera dem. Hennes bok går ut på att förklara olika teorier om riter från ritteoriernas början till hur man kategoriserar riter idag.¹³

I slutet av sin bok förklarar Bell olika genrer av vad hon kallar "action rituals" där hon går igenom olika typer av de vanligaste ritualerna. Författaren förklarar även att dessa inte innefattar alla olika ritualer som existerar men att det förklarar en stor del av dem.¹⁴ En av dessa riter är så kallade utbytes riter, vilket är enkelt förklarat ett annat ord för själva offer riter där det handlar om att skapa en kontakt mellan människan och guden/gudarna för att få någonting tillbaka. Dessa offer kan handla om olika gåvor vilket kan vara allt från mat, bön, dans eller till och med en teaterproduktion. Allt för att skapa ett välbefinnande hos den eller de som offerar och för gudens eller gudarnas välvilja. Vissa offer handlar enbart om att den som offerar visar sin hängivelse till guden/gudarna. Enligt Bell så finns det de som genom dans återskapar födelsen av kosmos medan andra dansar enbart för att underhålla. Olika typer av offer riter kan man

---

¹¹ Hammer. 1997. Sid. 63-65

¹² Hammer. 1997. Sid. 64

¹³ Bell. 1997. Sid. 1

¹⁴ Bell. 1997. Sid. 94

hitta spår av över hela världen och det förvånansvärda är enligt Bell, hur dessa kan likna varandra i olika kulturer även om de inte har någon som helst relation till varandra. Dessa ritualer anses även inte bara vara samt innebära en kommunikation mellan människa och Gud utan står ofta även för en social och kulturell process. Generellt sett så har olika typer av offer funnits i alla typer av samhällen och samhällsklasser sedan människans begynnelse. Till exempel beskriver Bell hur den första skörden i jordbrukssamhällen kan visa på sambanden mellan olika sätt att offra på och den socioekonomiska strukturen i samhället.¹⁵

Ett bra exempel på hur en offerritual där symbolismen av nattvarden har vuxit sig stark, är enligt Bell, Peyote kulturen där den kristna kyrkan har påverkat offer ritualen. Peyote kulturen växte fram i början av 1900-talet i samband med den Amerikanska inhemska kyrkan och är en kombination av äldre tradition, tro och kristendom. De konsumerar en så kallade peyote knapp som anses skapa en närmare kontakt med den store anden. Den store anden anses ha fört över sin styrka till den heliga knappen och sedan konsumeras den i Schamanen samvaro så att andens styrka ska kunna fördelas jämligt till folket för att kunna hjälpa dem. Denna peyote knapp är hallucinerande och anses skapa en väg för att få kontakt med anden.¹⁶ Här är alltså offret i ritualen att man konsumerar en hallucinerande ”knapp” som en slags nattvards ritual och genom detta kan man visa sin hängivelse till anden.

Bell beskriver att oavsett om syftet är att avvärja ondska, rekonstruera relationer, uppnå nattvard, blidka gudar eller etablera en ömsesidig relation mellan himmel och jord så har den första skörden, pengar eller människooffer varit en vanlig rituell mekanism för att försäkra att människorna i gruppen och kosmos är i balans. Bell anser även att:

”Such offerings also redefine the culture's system of cosmological boundaries -- the human sphere, the sphere of the gods, the sphere of the ancestral dead, the sphere of malevolent demons, and so on -- while simultaneously allowing the crossing or transgression of those very same boundaries.”¹⁷

---

¹⁵ Bell. 1997. Sid. 108-109, 111

¹⁶ Bell. 1997. Sid. 113-114

¹⁷ Bell. 1997. Citat. Sid. 114

3. Bakgrund

3.1 Schamanism

” A religious phenomenon centred on the shaman, an ecstatic figure believed to have power to heal the sick and to communicate with the world beyond. The term applies primarily to the religious systems and phenomena of the northern-Asian, Ural-Altaiic (e.g...Mansi, Khanty, Samoyed, Tungus), and Paleo-Asian (e.g...Yukaghir Chukchi, Korvac) peoples.”¹⁸

Schamanism är ett omdiskuterat och komplicerat begrepp som innehåller många olika traditioner och kulturella aspekter. Enligt Olav Hammer och hans bok, *På spaning efter helheten, New Age en ny folketro*, så var det resenärer på 1600 och 1700-talet som började rapportera om Tungusfolket mellan Ryssland och Kina och deras tro och kultur. Prästen där kallades för Schaman och slog på en trumma tills han medvetlös föll till marken. Efter uppvaknande så rapporterade han om sina andliga resor som han gjort under sin medvetlöshet till andra världar. Därefter började det inkomma rapporter att urbefolkningar runt om i hela världen hade liknande föreställningar och intresset för detta och begreppet Schamanism tog fart.¹⁹ Efter utförligare efterforskningar så har man upptäckt att Schamanismen antagligen utvecklades innan klassamhället utvecklades under stenåldern och bronsåldern.

Enligt Margaret Stutley och hennes bok, *Shamanism: A Concise Introduction*, så är ordet Schamanism är ett ord som innefattar olika former av Schamanismiska utföranden men är från början ett europeiskt ord vilket har givit känslan av att det innefattar ett enda trossystem. Istället innehåller begreppet Schamanism många olika tankesätt, utföranden, äldre trossystem samt överlappande traditioner. Vart själva ordet kommer ifrån är omdiskuterats men det anses troligen har ursprunget från Tungus ordet *saman* eller från den Paliska termen *sama* eller det kinesiska ordet *sha-men*.²⁰

---

¹⁸ Britannica Online Encyclopedia. 2008-04-14

¹⁹ Hammer. 1997. Sid. 107-108

²⁰ Stutley. 2002. Sid. 3

På 1950-talet skrev Mircea Eliade en bok om Schamanismen och dess funktion, som enligt Hammer fortfarande står i bruk men att dagens forskare hellre talar om Schamanism i plural och att all slags Schamanism ser olika ut i olika kulturer och samhällen.²¹ Enligt Stutley så var det V.M. Mikhilovski som först konstaterade denna universella form av Schamanism i slutet av 1800-talet och detta var ett stort steg för forskarnas syn på religion. Dock så var forskarna och fortfarande är, oense om det handlade om ren religion eller om det var en kombination av religion och magi.²²

Trots att man anser att det finns så många olika varianter av Schamanism så har forskarna efter efterforskningar kommit fram till att det finns tre olika kriterier som trots kulturskillnader ser likadant ut inom Schamanismen. Det första kriteriet är att man inom alla former av Schamanism tror på en existens av en andevärld som oftast visar sig i djurform men som kan anta formen av en människa. Dessa andar är något som man inom Schamanismen försöker samarbeta med för välbefinnandet av sin grupp. Det andra kriteriet är ingången i trans som Schamanen tar sig in genom dans, musik och trummande som får Schamanen att lämna kroppen för att ta sig in i andevärlden. Det tredje och sista kriteriet är att Schamanen botar sjukdomar vilka oftast är av psykosomatisk art samt hjälper medlemmar av gruppen överkomma olika slags problem.²³

Som det andra kriteriet av de tre ovan benämner så är försättandet av trans en viktig ingrediens inom Schamanism. Inom olika traditioner så finns det dock många olika sätt att försätta sig i trans. Inom Schamanismen finns det olika droger som hjälpmedel för att försätta sig i trans som bland annat användes av asiatiska Schamaner under deras utföranden. Dock inte alltid, på grund av att Schamanen oftast litade på sin egna förmåga att kunna få kontakt med det andliga. Den vanligaste drogen är en hallucinerande svamp som växer lite varstans i världen men även olika drycker gjorda av mjölk och vin användes vilka också även ansågs vara heliga.²⁴ I Stutleys bok beskrivs även hur forskaren William Sargant har visat på hur extas är en reaktion i

---

²¹ Hammer. 1997. Sid. 110

²² Stutley. 2002. Sid. 4

²³ Stutley. 2002. Sid. 2

²⁴ Stutley. 2002. Sid. 4

hjärnan och inte i själen.²⁵ Begreppet trans kommer att diskuteras mer utförligt senare i detta arbete för att visa på hur detta används inom New Age, i den så kallade Nyschamanismen och Teknoschamanismen.

En Schaman kan både vara en kvinna eller en man och det vanligast är att man blir kallad att bli Schaman vid 20 års åldern men kallelsen kan ske mellan man är 6 år till 50 år. Schamanens syfte är som tidigare nämnt att vara i kontakt med det andliga, förhindra och bota psykosomatiska sjukdomar, bota de sjuka samt vara i samförstånd med naturen. Schamanen fungerar även som rådgivare i olika situationer för gruppen.²⁶ Hur en Schaman klär sig ser olika ut beroende på vilken kultur de kommer ifrån men ofta består klädseln av en lång rock av diverse djurskinn med olika detaljer som har mystisk innebörd för gruppen, en stor huvudbonad samt ofta någon slags trumma eller tamburin som anses ha getts till Schamanen av andarna. Denna trumma används för att resa in i andevärlden av Schamanen.²⁷

3.2 New Age och Schamanism

Att Schamanismen har fått ett genombrott inom New Age är inte förvånansvärt med tanke på att det inom Schamanism så som New Age finns tankar om andar, andevärldar, att leva i samspel med naturen samt mycket mer. Enligt Olav Hammer så fick Schamanismen sitt genombrott under 1960-talets hippie rörelser men har ända från Schamanismens rapporteringar i väst, förundrat och fascinerat väst. Det började även skrivas böcker av till exempel Carlos Castaneda och Lynn Andrews som intresserade läsarna till den grad att intresset för Schamanismen växte stort samt att den numera är en av de största växande grenarna inom nyandlighet i New Age.²⁸

Den största Nyschamaniska rörelsen skapades av en man som heter Michael Harner och hans rörelse är den som fått flest antal sympatisörer. Harner levde under 1950-talet hos Shauarindianerna i Ecuador och senare hos Conibofolket i Peru. Efter hans upplevelser där så gav han 1980 ut boken *The Way of The Shaman* som blev den centrala skriften

---

²⁵ Stutley. 2002. Sid. 33-34

²⁶ Stutley. 2002. Sid. 7

²⁷ Stutley. 2002. Sid. 72

²⁸ Hammer. 1997. Sid. 110

inom Nyschamanismen. Boken beskriver själupplevda upplevelser men fungerar också som en handbok i hur man själv kan uppleva en Schamans verklighet. I boken beskrivs även flera ritualer som har plockats från olika kulturer och samhällen över världen och har anpassats för dagens verklighet och för den vanliga människan.²⁹

Efter Harner så har många olika grenar av Nyschamanism utvecklats men det som enligt Hammer i sin bok anser skiljer Nyschamanism och Schamanism åt är själva funktionen hos Schamanen. Hos de folk där Schamanismen utövas, utövas den bara av Schamanen själv. De har en funktion att fylla och att bli Schaman är ett kall. Det som står i fokus är de kriterier som ovan nämnts i detta arbete, alltså välbefinnandet av sin grupp/folk. Nyschamanism däremot handlar i stora delar om att vem som helst kan försätta sig i trans och söka andliga resor och det är dessa skillnader som enligt Hammer visar på att Nyschamanismen fungerar som en egen religionsbildning och skiljer sig från den ursprungliga Schamanismen.³⁰

De vanligaste ritualerna inom Nyschamanism är olika trumresor vilket innebär man försöker göra andliga resor till andra världar samt kraftdjurs resor där man på olika sätt försöker möta sitt kraftdjur. Instruktionerna till hur man gör för att nå detta är ofta väl utskrivna och det finns böcker och ljudkassetter för vem som helst att införskaffa. Det finns även olika Internet sidor med information och den största och mest populära man kan finna i Sverige är *Trolltrumman* där all information inom ämnet finns.³¹ Även helandet är viktigt inom Nyschamanismen men då handlar det mest om att hela mindre grupper så som sin familj eller sig själv. Det finns Schamaner inom Nyschamanismen som specialiserar sig på att hela och bota sjukdomar.³² I Argentina är det svårare att hitta information på Internet men däremot är det inte ovanligt att man åker upp till norra Argentina och besöker urinvånare för att pröva på San Pedro kaktusen och göra en andlig Schaman resa. Oftast varar denna resa i flera dagar och övervakas av någon från området. San Pedro kaktusen är en kaktus som innehåller meskalin och ger syner ofta

---

²⁹ Hammer. 1997. Sid. 116-118

³⁰ Hammer. 1997. Sid. 122-123

³¹ Trolltrumman Internettjänst. 2008-05-06

³² Trolltrumman Internettjänst. 2008-05-06

väldigt starka och används av sydamerikanska Schamaner och nu mera även av Nyschamaner.³³

3.3 Teknoschamanism

Teknoschamanism är enligt Hammer det senaste inom Nyschamanismen. Dock kallar inte alla som deltar inom rave kulturen sig själva för Teknoschamaner men begreppet har börjat växa. Här använder man sig inte av det naturliga inslaget inom Schamanism utan av enbart musiken, ljuset och rytmer. Med hjälp av detta så kan man frambringe ett transliktande tillstånd som liknar det transtillstånd som man upplever inom Schamanism.³⁴

John Grahams som har skrivit boken, *Rave, Culture and Religion*, kallar rave kulturen för en spirituellt rave-olution.³⁵ Hans bok inriktar sig på att visa att rave inte bara handlar om ett nöje utan att det handlar om en spirituellt frigörelse utan om att fullborda en helhet med universum. Rave fungerar som en ritual för att fullborda en slags spirituellt helhet. För att fullborda denna ritual så behövs de elektroniska ljus och ljud anläggningarna som hjälper deltagarna i den spirituella dansen. Enligt Grahams så identifierar sig DJ:s som Schaman eller "master trummaren" som genom musiken ska öppna chakra och portaler till transcendens samt möjliggöra det kollektivt medvetna.³⁶ Enligt boken så faller Teknoschamanismen under en nyreligiositet som fokuserar på healing och då i detta fall elektronisk healing där det handlar om att öka människans potential. I det stora hela handlar det om en individuationprocess där målet är att hitta sig själv.³⁷ Samt handlar det även om att återknyta kontakten med sina ursprungliga urbefolkningsrötter.

Enligt information från olika Internet sidor så är Teknoschamanism ett begrepp som används flitigt bland medlemmar av rave kulturen. På en av dessa Internet sidor

---

³³ Hammer. 1997. Sid.120, San Paulo Kaktusen Internettjänst 2008-05-06 samt The Encyclopedia of Psychoactive Substances. Internettjänst. 2008-05-06

³⁴ Hammer. 1997. Sid. 119

³⁵ Grahams. 1999. Sid. 20

³⁶ Grahams. 1999. Sid. 22-24

³⁷ Grahams. 1999. Sid. 24

förklaras begreppet med att Teknoschamanismen är en förlängning av begreppet Schamanism på grund av att den teknologiska infrastrukturen har blivit så komplicerad att den har direkt påverkan på hur vi människor lever våra liv:

”Thus, the techno-shaman serves the community by accessing the technological infrastructure, not as a tool-user ordering their machine to do something, but as one sentient being negotiating with another for the performance of a service.”³⁸

De anser även att användandet av droger, extatisk dans och trance musik är väletablerat inom den Teknoschamaniska subkulturen samt att användandet av dessa inom dessa ritualer binder denna gemenskap samman. Teknon anses även vara spirituellt samt kosmiskt och för människan till ett transliknande tillstånd samt kosmiskt plan.³⁹

3.4 Trans

”trans, trance, själsligt och kroppsligt tillstånd som innebär att en person avkopplas från normal uppmärksamhet på yttvärlden och absorberas av sitt inre.”⁴⁰

”trans-, förled med betydelser som 'på andra sidan av', 'över', 'till andra sidan', 'genom', 'fram igenom', 'befintlig på andra sidan', t.ex. i transatlantisk 'på eller från andra sidan av Atlanten' och transfusion '(blod)överföring.”⁴¹

När en Schaman upplever extas så ökar pulsen kraftigt men när den djupa transen följer så är pulsen knappt märkbar. Enbart starka personligheter kan uthärda ett stadie av trans för flera timmar även om extasen i sig själv ger styrka till utövaren. Äldre män blir rörligare och utövandet av Schamanen skapar en styrka av flera vuxna män. Deltagarna i en Schamanismisk ritual är de som ger Schamanen sin energi och styrka och detta krävs för att de ska uppfylla sin uppgift. Det handlar om ett utbyte av energi som påminner till exempel som en upplevelse i en kristen karismatisk gudstjänst.⁴²

---

³⁸ Spirit of Raving, Beyond the Rave. Internettjänst om Teknoschamanism. 2008-05-12

³⁹ Spirit of Raving, Beyond the Rave. Internettjänst om Teknoschamanism. 2008-05-12

⁴⁰ Nationalencyklopedins Internettjänst. 2008-04-14

⁴¹ Nationalencyklopedins Internettjänst. 2008-04-14

⁴² Stutley. 2002. Sid. 29

Det har blivit utsagt att det inte finns något som helst mentalt stadie som kan identifieras med trans men att det heller inte kan bli bevisat eller motbevisas. Dock har det visat sig i undersökningar att trumrytmer synkroniserar sig med hjärnvågornas frekvens och att det är då lättare med att nå ett mer medvetande stadie. Däremot har det även visat sig att det inte direkt går att skilja på trans och djup hypnos samt att våra upplevelser är kemiskt bundna oavsett om vi anser dem vara spirituella eller intelligenta. Det är också bevisat att stadiet av trans kan uppnås när hjärnan inte får tillräckligt mycket syre.⁴³

---

⁴³ Stutley. 2002. Sid. 33-34

4. Undersökning

Jag har valt att intervjua tre olika personer som alla tre är hängivna musikanhängare i Buenos Aires, Argentina. Tio stycken frågor har valts ut för att försöka svara på hur dessa tre personer blir påverkade av musiken samt om det kan jämföras med en spirituellt upplevelse. Intervjuerna är utförda på engelska och delvis på spanska samt inspelade på mp3 spelare. Anledningen till att de mestadels är på engelska är för att läsaren av detta arbete ska kunna kontrollera frågorna och läsa intervjuerna som återkommer i skrift i bilagorna. Två av de intervjuade är hängivna Electro fantaster men den första intervjun skiljer sig mot de andra två på grund av att där har jag valt ett specifikt ställe och tillfälle som är en populärt händelse som inträffar varje måndag i Buenos Aires. Det som också skiljer sig är att musiken där är enbart improviserade trumrytmer samt att finns inga som helst elektroniska effekter annat än solnedgången, trummorna samt människorna på plats. I de två andra intervjuerna så är det Electro klubbar och rave som är i blickfånget vilket gör att här räknas även ljus och ljud effekterna in och kan på så sätt direkt räknas in som Teknoschamanism. Jag har även valt att ändra de intervjuades namn på grund av viss känslig information som framkommit i intervjuerna.

4.1 La Bomba de Tiempo

Varför La Bomba de Tiempo har valts som en specifik undersökningsplats för denna uppsats är för att detta är en unik trumkonsert som påminner mycket om schamanismiskt trummande. La Bomba innehåller även alla de aspekter som tas upp i denna uppsats. Till La Bomba återkommer samma personer gång på gång vilket däremot skiljer sig mot Electro-anhängarna vilka ofta byter plats för att förnya sig.⁴⁴

La Bomba de Tiempo är en experimentell och helt improviserad trumkonsert där en dirigent leder en grupp människor som trummar på olika typer av trummor i olika takter vilket leder till en musikkonsert.⁴⁵ Varje måndag samlas flera hundra människor i olika åldrar utomhus för att dansa samt låta sig ledas och styras av musiken i två timmar.

---

⁴⁴ La Bomba de Tiempo Blogspot. Internettjänst. 2008-04-28

⁴⁵ Myspace Internettjänst om La Bomba De Tiempo och La Bomba de Tiempo Blogspot. Internettjänst. 2008-04-28

Detta är ett fantastiskt exempel på hur människor i grupp genom trummusik kan låta sig ledas till att uppföra sig likadant i takt till musiken. Här finns det inga digitala eller tekniska inslag varken i ljud eller ljus utan enbart olika rytmer av trummor. De som besöker La Bomba de Tiempo för första gången anser sig uppleva en gemenskap och känsla av att tillhöra någonting större än sig själv samt att efter en stunds lyssnande så vill kroppen omedelbart ryckas med i takt till musiken. Detta är anledningen till att samma människor varje måndag återkommer och en anledning till att även om La Bomba de Tiempo enbart skulle pågå under sommaren och avslutas vid påsk, så fortgår det fortfarande även under vinterns första månader. En av de mest trogna besökarna som intervjuats i detta arbete är Stavros Prokos, 26 år från Grekland som är bosatt i Buenos Aires sedan fem månader tillbaka.

Min intervju med Stavros Prokos sker tidigt på kvällen i en bar i San Telmo i Buenos Aires. Han har precis avslutat arbetsdagen och jag möter honom utanför hans arbete för att sedan gå vidare mot baren. Stavros Prokos arbetar som journalist och fotograf och besöker La Bomba de Tiempo varje måndag. Jag börjar innan intervjun med att berätta vad min undersökning handlar om och när jag nämner ordet religion ser han skeptiskt på mig och deklarerar tydligt att han själv inte är religiös men att han har ingenting emot att andra är det.

Stavros förklarar att för honom är La Bomba någonting som han inte skulle kunna klara sig utan för att det är där som han hittar sin energi för hela veckan som kommer. Han förklarar att om man gillar trummusik så kan man inte låta bli att ryckas med i musiken och han upplever det som att musiken uppfyller hela hans kropp och styr honom och han säger att alla som besöker La Bomba upplever detta. När jag frågar varför han tror att alla upplever denna upplyftande känsla när de besöker La Bomba så svarar han att det beror i första hand på att musiken är helt improviserad. Det är en grupp på cirka 15 personer i bandet med en dirigent som leder helt improviserat och det handlar om ett utbyte mellan bandet och publiken. När bandet ger mer energi så får publiken mer energi och tillsammans så lyfter de varandra. Stavros berättar även att det är omöjligt att stå still och att musiken tar sig in i kroppen och han anser att La Bomba är en väldigt kraftfull upplevelse. Varje trumslag slår i takt med hjärtslagen och på så sätt tar sig musiken in i dina ådror och blir ett med din kropp. Känslan som Stavros beskriver att han får av La Bomba är att han känner sig lugn med musiken och allting omkring

honom slutar att existera. Han beskriver att han upplever som att han befinner sig i en egen värld, att han har all plats omkring sig att röra sig på och att alla bekymmer försvinner. Det är på La Bomba som han finner fullkomlig frid och alla bekymmer känns obetydliga. Stavros förkunnar även att det han upplever är en spirituellt känsla men att han inte vill dra det så långt som att kalla det för en religiös upplevelse på grund av att han själv inte upplever sig själv som religiös. För Stavros är det ett sätt att hitta lycka och lugn i kroppen och när jag frågar om han skulle kunna betrakta han upplevelse som en slags meditationsteknik, så svarar han ja på grund av vad upplevelsen skapar inom honom. Stavros anser även att människorna omkring honom hjälper till att skapa en energi tillsammans med musiken som är fullkomlig och det är det som ger honom känslan av den inre frid som han känner på La Bomba. Han berättar även hur han tidigare vid ett tillfälle i London påverkats av musiken så mycket att han blev sjuk och så starkt tror Stavros på hur musik kan påverka kroppen inte bara psykiskt utan även fysiskt.

Det har även hänt att Stavros har besökt La Bomba och han inte har gillat upplevelsen så mycket. Då har det oftast berott på att musiken inte har varit så energisk samt att det i sin tur inte skapat energi hos publiken. Upplevelsen har inte blivit lika stark som den brukar vara. Han avslutar med att säga att han inte går till La Bomba för att launcha utan för att sveddas.

4.2 Creamfields

Creamfields är det största och mest kända rave som finns i Argentina samt att det är också ett av de mest kända och största elektroniska ravefestivalerna i världen. Creamfields skapades som en ide i Liverpool, England år 1998 för att försöka skapa en festival så stor att den skulle kunna ta plats på ett flygfält. Många av de stora dansproducenterna i världen besöker Creamfields samt att den även pågår i flera andra länder i världen. Creamfields är en festival som pågår i 16 timmar i sträck samt i november 2008 firar Creamfields tio år. Världskända grupper som har spelat på

Creamfields i Buenos Aires är bland annat Chemical Brothers, Underworld och TLC Soundsystem⁴⁶

Natalia är en 30 årig Electro älskare som besökte det första Creamfields som sattes upp i Buenos Aires år 2000 och därefter besökt ett flertal. Jag träffar Natalia i en bar i San Telmo i Buenos Aires på kvällen efter att hon vaknat på grund av hennes nattjobb som journalist. Hon beskriver hur det år 2000 var nytt med Electro och att de som började lyssna på det var runt 25 år. Publiken var liten och det spelades endast Electro på till exempel en radio kanal. Musiken ansågs som ganska smal och den var enbart inriktad för Electro publik. Natalia beskriver hur hon i sitt första besök på Creamfields fann upplevelsen otroligt stark för när man kom in på stadion där Creamfields hölls, pulserade hela golvet och hela hennes kropp efter musiken samt ju längre in hon tog sig på Creamfields desto starkare blev upplevelsen. Hon beskriver även hur publiken hjälper till att ge mer energi och hon jämför att vara på Creamfields med en La Boca match där publikens energi smittar av sig till den grad att man inte kan hjälpa att uppföra sig och bete sig som alla andra människorna runt omkring sig.⁴⁷ Natalia förklarar att känslan är som att man har alla människors energi inuti sig och denna känsla blir speciellt stark med Elektronisk musik då tempot i musiken skapar ständig rörelse i kroppen. Det blir ett sätt att slappna av på, musiken blir som en motor som bildar en känsla av lugn och Natalia jämför detta med olika slags terapier. Natalia är inte så förtjust i förändringen som skett med Electro musikens publik. Hon anser att den har blivit för ung samt att det tas för mycket droger.

Något som Natalia anser är imponerande med Creamfields är att hon aldrig under ett enda besök sett ett enda bråk. Under Rock'n Roll festivalerna i Argentina, berättar hon att det pågår mycket bråk på grund av den mängd alkohol som intas men detta sker alltså inte under Creamfields som besöks årligen av ungefär 20 000 personer. Hon berättar även att hon aldrig sett en polis på dansområdet även om hon vet att det finns mycket poliser i området. När jag frågar Natalia om pulsen i musiken kan påminna om hjärtslag så svarar hon att det är precis så hon vill beskriva det samt att det enligt henne inte är så långt ifrån konceptet att vara i trans. Det finns tillfällen då musiken minskar

---

⁴⁶ Creamfields Officiella Internettjänst 2008-05-13 samt Creamfields Officiella Internettjänst i Stor Britanien 2008-05-16

⁴⁷ La Boca är ett av Argentinas mest populära fotbollslag som för övrigt har färger efter den svenska flaggan.

och ökar i kraft och den energi som byggs upp då musiken ökar är en av höjdpunkterna i musiken. Den reaktion som sker i kroppen anser Natalia är fantastisk. Något annat som Natalia anser är anmärkningsvärt är också att musiken är konstruerad för att skapa den känsla hos lyssnarna precis som annan musik är till för att skapa andra, mer sorgsna känslor. Musiken enligt henne provocerar våra sinnen och det är därför som människor använder musiken som inspiration. När man inte gillar en slags musik så kan man ofta inte ens stå ut att vara i samma rum men om man gillar den så kan den göra underverk. Varför man inte gillar eller gillar en viss musik är självklart en del av kultur och tradition men oavsett vad man gillar så påverkar den lika starkt.

4.3 Rave och Electro

Den här intervjun skiljer sig lite från de andra på grund av att den inte inriktar sig på ett speciellt ställe utan på olika rave och Electro ställen. I Buenos Aires finns ett stort urval av ställen som inriktar sig på den sortens musik samt publik och dessa ställen är väl besökta.⁴⁸ Den här intervjun är också kortare än de andra på grund av att Pablo skiljer sig från de andra som jag intervjuat och på grund av tidsbrist men frågorna blev ändå besvarade.

Pablo Presco är 34 år, arbetar som arkitekt och en van besökare på de olika rave och Electro klubbarna i Buenos Aires. Jag träffar även Pablo på en bar men det här gången i stadsdelen Palermo i Buenos Aires. Han anser sig själv vara helt beroende av Electro musiken på grund av att han väldigt sällan lyssnar på någon annan musik av något slag. Under intervjun så pratar Pablo mest om själva musiken och hur viktig den är för åhörarna. Utan en skicklig DJ så förstörs själva stämningen och hela nöjet med att dansa är förstört. För Pablo är även drogen ecstasy en viktig ingrediens för upplevelsen. Han berättar att han nästan aldrig går på en klubb utan att ta ecstasy men att han alltid gör det tillsammans med sina vänner. För honom är ecstasy tillsammans med musiken det som gör att han känner absolut lycka och kärlek samt att han får en känsla av absolut frihet som gör att han vill fortsätta uppleva denna känsla. Upplevelsen är kombinationen av musiken, trumbeatet och tableterna. För Pablo handlar det hela om en sensation och inte om religion som han noggrant påpekar. Det är ett sätt att leva på samt ett sätt att

---

⁴⁸ Psychedelic Trance Officiella Internettjänst. Argentina. 2008-05-18

skapa bättre kontakt med sina vänner på grund av att känslan av gemenskap fördubblas på ett sätt som för Pablo är svårt att förklara. Dock ett problem, enligt Pablo, med att ta ecstasy ofta är att det är farligt för kroppen men hade det inte varit för det så skulle han gärna ta det oftare. Skillnaden också mellan ecstasy och alkohol är att man enligt Pablo blir trött av att dricka alkohol och känslan av gemenskap och uppfylldhet kan inte få av att dricka alkohol. Pablo förklarar sensationen han upplever med att vara i extas.

När jag frågar honom om människorna omkring honom påverkar känslan av extas så funderar han en stund för att sedan svara nej. För honom så är det bara hans vänner, ecstasy och musiken som påverkar tillståndet av att vara i extas men det viktigaste av att är själva musiken. Det är den som skapar och ger all energi. Allt annat omkring honom försvinner och han går upp i sin egna känsla. När jag även förklarar för honom om Jung och hans teori om det kollektivt omedvetna så anser han även att det för honom är obetydligt och att de enda människor runt omkring honom på rave eller Electro klubb som påverkar honom, är hans vänner.

5. Resultat

Huvudmålet i intervjuerna har varit att försöka ta reda på hur dessa tre personer upplever musik samt om de på något sätt påverkas av den och i så fall hur de påverkas. Detta för att kunna se om det går att diskutera huruvida denna upplevelse kan jämföras som en religiös upplevelse. Ett annat mål har även varit att försöka se om de även påverkas av människorna runt omkring dem för att se om Jungs teorier om det kollektivt omedvetna kan appliceras på hur dessa intervjuade upplever det.

De tre intervjuerna ser lite olika ut på grund av att de intervjuade har valt att intervjuas om tre olika ställen men som tidigare nämnts i detta arbete så har syftet varit att ta reda på musikens funktion på de deltagande. Stavros och intervjun med honom om La Bomba de Tiempo visar att han blir fullkomligt påverkad av hela upplevelsen, vilket han är fullkomligt medveten om samt en anledning till varför han och resten av publiken återkommer vecka efter vecka. Anledningen till att musiken påverkar så starkt på La Bomba är enligt Stavros därför att musiken där är helt improviserad och att det handlar om ett utbyte mellan musikerna och publiken. Han anser även att om man gillar trummusik så blir man helt tagen av La Bomba för musiken är så medryckande och tar sin in i kroppen och varje trumslag fungerar som ett hjärtslag. För Stavros påverkar musiken på La Bomba honom så mycket att den ger energi för hela veckan. Dock har det hänt att Stavros har besökt La Bomba och inte upplevt den energi som han brukar uppleva men då beror det oftast på att musiken inte har så högt tempo och den har varit lugnare. Stavros anser även att upplevelsen som han känner på La Bomba är kompatibel med en spirituellt upplevelse. Detta på grund av att han själv upplever det som om han går in i en egen värld när han dansar till musiken. Musiken går in i honom och fyller honom med ett lugn som gör att han upplever det som om världen runt omkring honom försvinner. Han upplever det även som om han får all plats i världen att röra sig på och att som om alla hans problem försvinner. Rytmen i musiken skapar en glädje inom honom som på grund av detta skulle kunna jämföras med meditation. Han anser även att människorna runt omkring honom påverkar honom starkt på grund av att de ger honom energi när de reagerar på musiken. I och med att Stavros har varit en stor anhängare till Electro musik förut så är han fullt övertygad om att musiken påverkar ens fysiska tillstånd. Detta på grund av hur musiken förändras och rör sig och även om musiken i sig inte ger energi så är Stavros även fullkomligt övertygad om att den

påverkar ditt humör oavsett och att den på så sätt skapar olika känslor inom dig. Stavros påpekar även att han inte tar några droger när han besöker La Bomba så att det är enligt honom bara musiken tillsammans med människorna omkring honom som påverkar honom fysiskt och psykiskt.

När det gäller Natalia och hennes intervju så valde hon att berätta om sina upplevelser på Creamfields som är det största rave Argentina erbjuder årligen. Hon förklarar att även hon blir starkt påverkad av Electro musiken och de varierande trumbeaterna. Detta på grund av att musiken även hos Natalia uppfyller henne och fyller henne av energi och hon anser även att en stor faktor till denna energi är även människorna runt omkring henne. Genom att alla människor beter sig lika så anser Natalia att det bildar en massiv energi som gör att hon själv beter sig likadant. Även Natalia beskriver musiken som hjärtslag och hon påpekar även att någonting som hon har uppmärksammat under sina besök på Creamfields är att det aldrig är några bråk, vilket är konstigt på grund av den stora mängd besökare som Creamfields har varje år. Detta beror en stor del på att väldigt få dricker alkohol på Creamfields men även är det så enligt Natalia att inte så många använt sig av droger, inklusive henne själv. Dock har det ändrats med åren och flertalet av besökarna tar numera droger men beteendet av människorna på Creamfields är densamma. Det vill säga att oavsett om man tar droger under Creamfields eller inte så befinner sig alla i samma slags stadium, i sin egna värld. Natalia jämför detta stadium med att vara i trans. Natalia anser även som Stavro att musik över lag påverkar människan sinnen på olika sätt. Om man gillar musiken så kan den skapa energi och lycka som gör att man glömmer sina bekymmer men att den även kan skapa sorg och ilska beroende på vad musikern vill skapa för känsla hos lyssnaren, oavsett om man förstår texten eller inte.

Gällande intervjun med Pablo så inriktar den sig inte på något speciellt events eller klubb utan på Pablos upplevelser inom Electro världen. Därför att för Pablo så handlar Electro musiken om en livsstil. Han lyssnar på den dagligen oavsett om han är på jobbet eller i bilen. Även för honom så ger musiken en enorm kraft och energi som skapar en sensationell känsla av lugn och fridfullhet samt att den skapar energi genom att förändras och lyftas i olika rytmer. Han förklarar hur viktig DJ:en är för att man ska kunna känna denna känsla och med en dålig DJ så blir det för honom en dålig kväll. Han förklarar den upplyftande känslan som han känner genom musiken som att vara i

extas. En skillnad dock på Pablo och de andra två intervjuade är att han för att kunna känna detta extas snabbt, tar ecstasy och för honom är det inte samma känsla som infinner sig om han inte tar drogen. Han jämför även ecstasy med alkohol och som Natalia beskriver han skillnaden på dessa två. Om han någonsin besökt en Electro klubb utan att ha varit påverkad av något av de två nämns inte i intervjun med honom. Pablo påpekar även att det handlar om en sensation och inte om en religion och han anser att det handlar om en sensation av kärlek som han delar med sina vänner på plats. Ingenting annat existerar just då än den känsla av kärlek och extas som uppfyller honom, det lugn han befinner sig i, musiken och hans vänner. Dock anser Pablo att människorna runtomkring honom inte alls påverkar honom på grund av att han befinner sig i detta extas. Han tror inte på att människorna omkring honom ger mer energi till den känsla som han redan har.

6. Diskussion

Om man först börjar med att se på relationen mellan Schamanism, Nyschamanism och Teknoschamanism så kan man se ett tydligt spår mellan dem på grund av de likartade attributen. Inom Schamanismen så är en väsentlig del musiken/trummorna som hjälper Schamanen på sin resa in i andevärlden. Inom Nyschamanismen, enligt av vad man kan se i bakgrunds arbetet i kapitel tre i detta arbete, så handlar den största delen om att göra olika trumresor för att möta den andliga världen eller att möta sitt andliga kraftdjur. En viss del handlar även om healing. Som även tidigare togs upp inom Schamanismen så kan Schamanismen över världen kan se olika ut men att det även är tre olika kriterier som binder dem samman. Dessa är: att inom alla former av Schamanism så tror man på en existens av en andevärld, ingången i trans som Schamanen tar sig in genom dans samt musik och trummande vilket får Schamanen att lämna kroppen för att ta sig in i andevärlden samt det tredje och sista kriteriet är att Schamanen botar sjukdomar vilka oftast är av psykosomatisk art samt hjälper medlemmar av gruppen överkomma olika slags problem. När man överför detta till Nyschamanismen så fokuseras mest på de första två kriterierna men detta beror på utveckling som Schamanismen genomgått i sin resa till Nyschamanism samt att målet har förändrats. Inom Nyschamanismen handlar det om att utveckla sig själv och det är här som Jung kommer in i New Age och Schamanism. Inom den uråldriga Schamanismen handlar det om välbefinnandet av sin grupp. Dock är den väsentligaste delen för att uppnå detta för båda grupperna, att försätta sig i trans. När det kommer till Teknoschamanismen så kan man se att Teknoschamanismen har tagit ett steg längre och det handlar om en själutveckling med hjälp av elektroniska medel. När man sätter Teknoschamanismen i relation till de tre kriterierna inom Schamanismen så passar både det andra och tredje kriteriet in. För att återgå till kapitel tre i detta arbete och avsnittet om Teknoschamanism så kan man se att enligt Grahams och hans bok faller Teknoschamanismen under en nyreligiositet som fokuserar på healing. Då är det elektronisk healing där det handlar om att öka människans potential och Grahams anser även att det handlar om en individuationprocess där målet är att hitta sig själv. Här har man alltså tagit ännu ett steg längre i sin själutveckling. Man är mer på jakt efter känslan som infinner sig i trans och man har inte som mål att resa till andra andevärldar för att skapa balans i universum och sin grupp. Däremot är det möjligt att man söker en balans i sig själv och om man

ser till de intervjuer som gjorts så kan man se att dessa personen förklarar det som att de känner en känsla av att vara ett med universum. Inom Teknoschamanismen verkar det alltså vara mer känslan av att självförveckling som man som Teknoschaman är ute efter.

Gällande de tre intervjuerna så skiljer de sig en del från varandra. Detta på grund av att den första inte har Electromusik av något slag och på så vis inte passar in under termen Teknoschamanism. Dock är det mer upplevelsen hos de intervjuade som har fokuserats på i detta arbete och gällande dessa upplevelser så liknar de varandra. Om man börjar med att titta på Stavros och hans upplevelse av La Bomba de Tiempo så berättar han, när ordet religion nämns att han absolut inte är religiös och utövar inte någon slags religion alls. När han sedan börjar berätta om La Bomba och hur han upplever musiken och känslan av att vara delaktig i den så beskriver han denna känsla genom musiken skapar ett stort lugn som infinner sig samt hur allting omkring honom upphör att existera. Musiken uppfyller honom och han rycks med av energin som finns omkring honom samt att det är denna energi som han får på La Bomba som gör att han har energi till hela veckan. Enligt Stavros så handlar det hela om att ge och ta mellan musikerna och publiken. När bandet ger energi till publiken så ökar publikens energi som i sin tur lyfter bandet så det bildar en spiral av energi som hela tiden ökar under kvällen. Denna känsla som Stavros beskriver kan man känna igen när en Schaman upplever ecstasy och går in i trans. Till en början så ökar pulsen kraftigt men när transen infaller så är pulsen knappast märkbar. Samt om vi går tillbaka och ser på hur trans förklaras i Nationalencyklopedin så är det just, *"trans, trance, själsligt och kroppsligt tillstånd som innebär att en person avkopplas från normal uppmärksamhet på yttvärlden och absorberas av sitt inre,"*⁴⁹ som beskriver Stavros upplevelse. Natalia berättar liknande sak om sina upplevelser på Creamfields. Hon förklarar precis som Stavros att musiken fungerar som hjärtslag och kroppen blir ett med musiken. Känslan som hon upplever är enorm och som att det är som en stor kraft som kommer underifrån styr henne och hennes sinne, hon blir ett med musiken. Både Stavros och Natalia berättar även att det är med hjälp av människorna omkring dem och musiken som för dem skapar denna känsla av upprymdhet men även totalt lugn som fungerar som en slags meditation och båda två anser även att musik tillsammans med människorna runt omkring skapar tillsammans en stark kraft som människan ej kan hålla sig ifrån eller motstå. För att

---

⁴⁹Nationalencyklopedins Internettjänst. 2008-05-20

återgå till Grahams bok, *Rave, Culture and Religions*, så beskriver han hur Teknoschamanismen handlar om att öppna upp sin chakra vilket man kan dra starka paralleller till exempel meditation och Buddismen samt många grenar inom New Age. Så genom det så kan man på flera sätt se det som att både Stavros och Natalia upplever en slags religiös upplevelse även om de själva inte skulle vilja kalla det för det. Gällande Pablo och hans upplevelser så skiljer det sig lite mot Stavros och Natalia. Han anser att musiken och den som skapar musiken är det absolut viktigaste för upplevelsen samt att komma i trans. Dock använder han sig av drogen ecstasy för att uppleva detta snabbare. När man jämför detta med Schamanism och Nyschamanismen så är detta heller inget ovanligt. Olika hallucinerande svampar och växter av olika slag är vanligt för att hjälpa upplevelsen av att komma in i trans. Dock anser han inte att människorna omkring honom förutom sina vänner påverkar den känsla som transen ger honom. Det är bara ecstasy, musiken och hans vänner som tillsammans skapar den fullkomliga känslan av lycka och frihet. Dock kan man även här säga att på grund av att Pablo har som mål att uppleva denna känsla så faller även han in under kriteriet för hur Teknoschamanismen beskrivs och har som mål och funktion.

Någonting som bör diskuteras för att förfölja denna diskussion är vad det innebär med en spirituellt/religiös känsla. Den känsla som Stavros, Natalia och Pablo känner som diskuterats i ovanstående stycken, kan vara känslan av trans. Enligt Margaret Stutley och hennes bok, *Shamanism: A Concise Introduction* så när en Schaman inträder i trans så ökar pulsen först kraftigt för att sedan bli knappt märkbar, mycket energi fås i trans men att det krävs också mycket energi för att kunna uthärda trans en längre tid. Samtidigt ska den känsla som upplevs ge Schamanen styrka för flera vuxna män. Stutley säger även i boken att själva upplevelsen och utförandet av en Schaman i trans påminner om en karismatisk gudstjänst. Trans har även delvis visat sig vara kemiskt bundna oavsett om vi anser dem vara spirituella eller intelligenta. Samt trumrytmer ska även synkronisera sig med hjärnvågornas frekvens vilket medför att det är lättare att ingå ett mer medvetande stadium dock kan vetenskapen ännu inte direkt kunnat skilja på trans och djup hypnos. Att gå in i trans utövas på många områden inom religion och spiritualitet vilket exempelvis bakgrunden i detta arbete visar, vilket även gör att Stavros, Natalias och Pablos upplevelser och beskrivningar av upplevelserna, möjligtvis kan ses som delvis religiösa och spirituella. Det intressanta som inträffar här är då att spiritualitet helt plötsligt kan innebära uppstår genom en biologisk faktor. Att det enbart

skulle vara biologi som ger upphov till en religiös upplevelse i samtliga fall skulle vara ett absurt påstående men möjligheten att det kan vara så i detta fall är en möjlig tanke. Detta på grund av att det är just känslan som de tre intervjuade upplever som fokuserats på och om det kan vara likvärt med en spirituellt upplevelse. I de tre intervjuerna nämns ord som kärlek, lugn och spiritualitet när det förklarar känslan av sin upplevelse och som nämndes i kapitel ett om begreppsförklaringen så betyder spiritualitet i den engelska betydelsen just andlighet. De intervjuades upplevelser stämmer även överens med upplevelsen som en Schaman upplever i trans och via detta så kan man säga att det är en biologisk faktor som ger upphov till en spirituellt känsla. Det finns även andra transliknande tillstånd i religiösa sammanhang och ett exempel som tagits upp i detta arbete är likheten med en karismatisk kristen gudstjänst. Skillnaden är att där förs oftast medlemmarna i trans av en ledare eller pastor som genom böner skapar ingången till ett transliknande tillstånd. Det finns även många andra religiösa företeelser i världen där transliknande tillstånd är vanliga vilket också visar att denna biologiska funktion har ett stort samband till religiositet och spiritualitet.

Gällande Jung och om hans teori om det kollektivt omedvetna kan appliceras på upplevelsen av rave, Electro klubbar samt La Bomba de Tiempo så måste man åter igen se på hur Stavros, Natalia och Pablo upplever situationen. Enligt Stavros och Natalia så upplever de båda hur de påverkas ofrivilligt av både musiken och människorna runt omkring dem. Denna ofrivillighet kan appliceras på hur Jung förklarar hur arketyperna aktiveras och tar över en individs sätt att agera, egen vilja till trots. Jung anser även att det inte finns någon som helst personlig del i det kollektivt omedvetna vilket man även det skulle kunna applicera på upplevelsen som Stavros och Natalia upplever. Det finns inget som helst personligt med den känsla som de upplever på grund av att den känsla som de beskriver är att de upplever en slags universell lycka med människorna omkring dem. Enligt Jung handlar det alltså om omedvetna instinkter så får människan att reagera på ett visst sätt vilket skulle kunna appliceras på upplevelsena som Stavros och Natalia beskriver men när man ser på Pablos berättelse så skiljer den sig som tidigare beskrivits mot de andra. Pablo berättar att det är musiken, hans vänner i kombination med drogen ecstasy och musiken som skapar känslan inom honom men det kan även finnas en möjlighet att Pablo kan vara omedveten om det verkliga ursprunget till känslan han upplever. Det kan vara så att Pablo besöker Electro klubbar på grund av att han omedvetet söker denna känsla av frihet och lycka, en annan omständighet kan vara

att han är medveten om denna känsla som han upplever men omedveten om var han får den ifrån samt en tredje omständighet kan vara att denna känsla kommer enbart ifrån drogen ecstasy. Dock är ett faktum att Pablo beskriver mer eller mindre liknande känslor av upplevelsen som Stavros och Natalia vilka inte använder sig av ecstasy. Jungs teori om det kollektivt omedvetna kan vara en förklaring till varför dessa tre personer upplever vad de upplever samt visa på att deras upplevelser kan vara mer än bara ett nöje. De tre intervjuade beskriver en känsla som får dem att känna sig tillhöra en enhet med universum och detta i kraft av musiken, människorna runtomkring och även i Pablos fall ecstasy. Om detta nu är arketyper som aktiveras kan man inte få direkta svar på men möjligheten finns. För påverkade blir deltagarna i intervjuerna på ett väldigt kraftfullt sätt av händelsen och det kan möjligtvis både vara musiken och energin av människorna runt omkring som får arketyperna att aktiveras. Möjligheten finns även att Jung faktiskt har tagit sina idéer från 1800-talets ockultistiska idéer men oavsett var hans idéer kommer ifrån så måste man säga att han i så fall gjorde ett bra arbete med att sammanfatta den. För oberoende vad han än gjorde så är New Age influerat av Jung i stora drag men när det gäller Teknoschamanismen så är det någonting som har uppkommit oberoende New Age och religion även om man snabbt upptäckt sambandet. Den viktigaste knytningpunkten mellan Jung och hans kollektivt omedvetna och Stavros, Natalias och Pablos upplevelser är individuationprocessen och det är här som man skulle kunna säga vad deras religiösa upplevelse *är*. Alltså den religiösa upplevelsen *är* till stor del individuationprocessen. Så på frågan i detta arbete om Jungs teori om det kollektivt omedvetna kan appliceras på den upplevelse som dessa intervjuade får genom Creamfields och Electro musiken samt på La Bomba de Tiempo, så är det möjligt att kunna svara ja men det går också vända på det och säga att deras upplevelse även går att appliceras på Jung teori.

En sista faktor till att dessa upplevelser skulle kunna ses som religiösa upplevelser är den form som upplevelsen och dessa events har. Gällande Catherine Bell och hennes förklaring på olika definitioner av riter så är den rit som har inriktats på i detta arbete är vad hon kallar för offerriter. Där det handlar om att skapa en kontakt mellan människan och guden/gudarna för att få någonting tillbaka. Med detta menas att man offerar någonting till Guden eller Gudarna vilket kan vara praktiskt taget vad som helst. Det kan vara allt mellan en nattvard och en teaterpjäs samt även dans. Bell redovisar för att dessa riter kan hittas över hela världen och har visat sig pågå i alla tider i alla slags

samhällen och samhällsklasser. Detta är alltså någonting som är vanligt vilket även borde innebära att dansa för att få inre frid även det borde uppfylla detta kriterium. Dock även om den religiösa upplevelsen inom både den traditionella Schamanismen, Nyschamanismen, Teknoschamanismen och de intervjuade handlar om trans och energi, så skiljer sig ändå målet med den religiösa upplevelsen mycket med tanke på att Teknoschamanismen inklusive Stavros, Natalias och Pablos mål är att känslan i nuet. Att må omedelbart bra och att utveckla sin individ/själv via individualisationsprocessen. Medan den traditionella Schamanen har ett längre mål i sikte, det vill säga den tillhörande gruppen hälsa och tillstånd. Det är nog ändå här som det kan avgöras om de intervjuades upplevelser kan ses som religiösa upplevelser eller inte därför att själva utformandet av upplevelserna avsett om det är på La Bomba de Tiempo, Creamfields eller Electro klubb i Buenos Aires som räknas. Alla de tre utföranden av upplevelserna som beskrivs i intervjuerna har alla slags likheter med Bell definition av offer riter. Både Stavros, Natalia och Pablo beskriver denna känsla de upplever som väldigt stark och medryckande samt att de också upplever ett slags lugn tillsammans med känslan av samhörighet och lycka. De fortsätter även att återkomma på grund av att försöka nå denna känsla. Vid ett tillfälle i intervjun med Stavros så berättar han att de finns tillfällen då han inte upplevt denna känsla vilket inte medför de energi och tillstånd han vill uppleva. De gånger har han upplevt ett visst missnöje. Detta kan visa på hur man med Bells definition kan säga att Stavros besöker La Bomba varje måndag för att dansa för gudarna och för att få tillbaka glädje, energi, lugn och lycka. Även om han själv inte skulle använda sig av ordet Gud och anse det vara en religiös ritual så handlar det ändå om ett utbyte. Stavros offerar dans för att få den känsla som han söker och trummorna är det redskap som hjälper honom.

För att sammanfatta denna diskussion och se på om svaren till frågorna i detta arbete har besvarats så kan man se att sambandet mellan Jung och hans kollektivt omedvetna och Teknoschamanism samt de upplevelser som de intervjuade har i detta arbete visat sig ha många sammanband. Först och främst så är Teknoschamanism enligt Grahams bok en individuationsprocess där målet är att hitta sig själv. Upplevelserna som Stavros, Natalia och Pablo beskriver stämmer bra in på hur arketyperna skulle kunna aktiveras och tar över människans beteende. Bell och hennes definition på religiösa offer riter har också i detta arbete visat sig stämma väl överens och detta på grund av hur de intervjuade återkommer konstant för att få ett utbyte av dans och upplevelser. Detta visar på att de

tre intervjuades upplevelser och utföranden faller under begreppet religiös ritual oavsett om de själva skulle anse det eller inte. Om deras upplevelser kan jämföras med en religiös upplevelse får man svar på genom att se på hur trans används i religiösa sammanhang samt hur det påverkar den medverkande. Att trans är ett biologiskt faktum ändrar inte det faktum att det kan upplevas som spirituellt. För vem säger att någonting som är biologiskt inte kan vara spirituellt. Undersökningen tillsammans med bakgrunds arbetet i detta arbete visar det motsatta.

7. Sammanfattning

Denna uppsats har haft som syfte att diskutera att med hjälp Jungs teori om det kollektivt omedvetna undersöka och diskutera om människor genom musik på Electro klubbar, Creamfields samt La Bomba de Tiempo kan uppleva en viss känsla av religiositet. Frågeställningen har varit om Jungs teori om det kollektivt omedvetna kan appliceras på den upplevelse som dessa intervjuade får genom tekno och Electro musiken samt på La Bomba de Tiempo, hur de deltagande upplever musiken och kan det jämföras med en religiös upplevelse samt om denna upplevelse ses som en slags religiös ritual. Den rituella delen står Catharine Bell för som har skrivit boken, *Ritual: Perspectives and Dimensions*, där hon har förklarat olika typer av riter och den så kallade offerriten som står som förklaring till min undersökning och diskussion i detta arbete. Metoden har varit undersökande men målet med uppsatsen har varit att diskutera möjligheterna till frågorna. Detta har gjordes genom att intervju tre olika personer om deras upplevelser av just La Bomba de Tiempo, Creamfields samt olika rave och Electro klubbar i Buenos Aires, Argentina. Intervjuerna gjordes oberoende av varandra vid tre olika tillfällen. Även bakgrunds information om Teknoschamanism har gjorts och vad som har lett fram till den i dagens samhälle från den traditionella Schamanismen till olika former av Schamanism. Detta för att försöka för diskussionen ett steg vidare och för att försöka visa möjligheterna till att spiritualism kan finnas inom musiken och på klubbar.

Undersökningen i detta arbete har lett fram till att det går att applicera Jungs teori om det kollektivt omedvetna på de tre intervjuades upplevelser samt att dessa också möjligtvis går att se som religiösa ritualer och religiösa upplevelser. De intervjuades upplevelse liknar varandra och det går även att se det som en spirituellt upplevelse där målet för de deltagande är att finna lugn och glädje inom sig även om de intervjuade själva kanske inte anser det fullt ut. Oavsett vad de anser så liknar det även den upplevelse en Schaman kan känna av att gå in i trans samt att om man även ser till religionsteoretiker så anses numera även Teknoschamanismen som en religiös gren. Det absolut viktigaste dock med detta arbete är förståelsen till att det finns möjligheter att på många områden utanför de traditionella religionerna kunna få en spirituellt upplevelse och inre ro. Samt att människan nog heller aldrig kommer sluta söka efter den.

8. Källförteckning

8.1 Källmaterial

Bell Catherine, *Ritual: Perspectives and Dimensions*. Oxford University Press, 1997.

C.G. Jung, *Los Arquetipos y lo Inconsciente Colectivo*. Madrid 2002.

8.2 Bakgrundmaterial

Geels Antoon, Wikström Ove. *Den Religiösa Människan. En Introduktion till Religionspsykologin*. Natur och Kultur. Stockholm. 1999.

Grahams John, *Rave Culture and Religion* Routledge, 2004.

Hammer Olav *New Age. En Ny Folketro*. Wahlström & Wikstrand. Finland. 1997

Stutley Margaret. *Shamanism: A Concise Introduction*. Routledge, 2002.

8.3 Muntliga Källor

Intervju med Stavros Prokos. Regular Visitor at La Bomba de Tiempo. Buenos Aires. Argentina. 2008-04-29

Intervju med Natalia Lopes. Former Regular Visitor at Creamfield. Buenos Aires. Argentina. 2008-05-07

Intervju med Pablo Presco. Regular Visitor at Different Electro Clubs and Raves in Buenos Aires. 2008-05-07

8.4 Internetmaterial

Britannica Online Encyclopedia:

footnot 18

<http://www.britannica.com/eb/article-9109509/shamanism> 2008-04-14

Creamfields, Buenos Aires:

footnot 46

<http://www.creamfieldsba.com> 2008-05-13

Creamfields, United Kingdom:

footnot 46

<http://www.cream.co.uk> 2008-05-13

La Bomba de Tiempo:

footnot 45

<http://www.myspace.com/labombadetiempopercusion> 2008-04-28

footnot 44 & 45

<http://www.labombadetiempo.blogspot.com> 2008-04-28

Nationalencyklopedins Internettjänst:

footnot 40 & 41

[http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=fa
l&t_word=trans&btn_search=S%F6k](http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=fa&t_word=trans&btn_search=S%F6k) 2008-04-14

footnot 4

[http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=fa
l&t_word=spiritualitet&btn_search=S%F6k](http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=fa&t_word=spiritualitet&btn_search=S%F6k) 2008-06-05

footnot 5

[http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=fa
l&t_word=extas&btn_search=S%F6k](http://www.ne.se/jsp/search/search.jsp?h_search_mode=simple&h_advanced_search=fa&t_word=extas&btn_search=S%F6k) 2008-06-06

Psycadelic Trance Officiella Internettjänst. Argentina:

footnot 48

<http://www.psytrance.com.ar> 2008-05-18

San Pedro Kaktusen:

footnot 33

http://www.imaginaria.org/a_sanper.htm 2008-05-06

Spirit of Raving, Beyond the Rave:

footnot 38 & 39

<http://hyperreal.org/raves/spirit/technoshamanism/Technoshaman-Definitions.html>

2008-05-12

The Encyclopedia of Psychoactive Substances:

footnot 33

<http://mescaline.com/sanpedro/> 2008-05-06

Trolltrumman:

footnot 31 & 32

<http://trolltrumman.net/index.php?> 2008-05-06

9. Bilagor

9.1 Frågor

Frågorna till mina intervjuer har sett lite olika ut beroende på vilken upplevelse och ställe som varit i blickfånget för uppsatsen. Dock har alla frågor varit av antalet tio och de har först visats för den intervjuade men har sedan ej följts till punkt och pricka. Detta för att få en så flytande intervju som möjligt men alla frågor har dock besvarats.

Intervjuerna är också gjorda på engelska och spanska därav är också informationen om intervjuerna samt frågorna som följer på engelska och ibland även på spanska.

9.2 Intervju La Bomba de Tiempo

Interview with Stavros Prokos, regular visitor at La Bomba de Tiempo

I started with letting Stavros looking at my questions and I told him about my essay and my investigation after that I started the interview. I have taken some parts away here on paper because some discussions have been outside the subject of the matter.

.

Questions:

1. How often do you come to La Bomba?
2. Why do you come La Bomba?
3. What is it about the music that makes it so special to come?
4. How does the music make you feel?
5. Why do you think so many people come here so often?
6. Do you think that people who are at La Bomba are acting in similar ways through the music?
7. If so how come?
8. If not, why not?
9. Why do you think music affect people so much?
10. Do you think that this feelings the people get through the music can be similar to religious or some kind of spiritual experience?

Anette: What is La Bomba to you?

Stavros: La Bomba doesn't have anything artificial. It's purely sound.

Anette: Why do you think people like going to La Bomba so much?

Stavros: The music affects them.

Anette: Why do you think the music affects them so much?

Stavros: Because first of all it is improvised. Then it's a question of give and take relationship. If everyone were sitting down there wouldn't be any feedback to the guys that is playing. When the music gets higher and more energetic, the people get more energetic.

Anette: But why do you think people gets more energetic by the music? Why are people just not sitting down? I know, I have been there and I know that it is really

Stavros: First of all, the person that goes to drum concerts loves the music. Someone who loves the music means that they love to move when they hear the music. They cannot fight it. Even if it is a song that they don't like you will at least shake your like a little. You can't fight it. It comes from inside you It's the music that moves you. You could be ill and can't help shaking your leg. Especially at La Bomba because it's so powerful. It just drives you. It wakes people up. Every beat is like a heartbeat. As your heart pumps, your whole body pumps with the music. When the music differs, your movements differs and when they, (the La Bomba drummers), see that difference, it's a different energy that they receive and that's how the improvisation changes the music. So it is that give and take relationship that makes La Bomba for what it is and that's why the people love it. If it was all fixed, then would people not be going every week because it would be all the same. How many things could they ever come up with prepared to every show on Monday? There's a limit. Think about it! There are so many people, about 15 people playing plus the guests and technically we have the director and the guest and they are the who that are driving the whole rhythm. So the director do practically what he wants, the guest plays what he wants and just this fusion or improvisation...it's like a jam but a concert where they think: "Ok, I'll do that cord now and let's see how it goes". And people love it and if they don't love it, the band will see it and they will change the rhythm. It's always like that. Other than that, it's on a Monday and not many things happens on a Monday and it has something SO energetic. And they way I see it, even if I'm tired, I will go to La Bomba because it actually gives me the energy rather than consuming the one I have.

Anette: Are you saying that going to La Bomba is giving you the energy...

Stavros: It's actually giving me the energy for the whole week but there have been times when I've been really tired and I actually didn't want to go but I pushed myself and I went. And I was dancing like crazy and I found the energy that I didn't know that I had. And I was being at La Bomba and I was buzzing and I didn't come home until three in the morning and it was actually great and I was loving it. It actually DOES give me that energy. But for me it's because it's the music I really, really love. I love that kind of sound.

Anette: But do you think that there are people that don't like it? Do you think that people are going there and don't like it?

Stavros: The people who go there and don't like it are people who go there and try to find a girlfriend or a boyfriend. Which luckily are not that many over there.

Anette: Have you met people who do that?

Stavros: It's somehow obvious because they stand there two hours, not dancing, checking out the people. So there either try to steal or they either try to pull and there is not much to steal around there. Hahaha! Yeah, there are people who really love it.... Remember Luis! No matter how bad or good or average La Bomba was, when you asked him, he would go like... (Stavros shows two thumbs up and gives a big smile). Some people think it's good and some people think it's really good. Some people enjoy it and some people love it.

Anette: Have you ever gone without loving it? Because yesterday...

Stavros: Yes, yesterday I didn't enjoy it but it was also the space generally because there wasn't enough space to dance and the guest was mellowing it out a lot so it wasn't that energetic. A big part of it was very launching and I don't go to La Bomba to launch, I go to sweat.

---Small talk about the beer---

Anette: Do you think that it would be comparable, the energy you get at La Bomba with some kind of spiritual experience?

Stavros: In a way... I wouldn't say that it is related to any kind of religious because I'm not religious at all.

Anette: When I say spiritual I mean for example if it makes you feel really, really good...

Stavros: Something's I...although I'm down to dancing like crazy and that people around me are afraid to that I might hit them with my elbow in their eye, I just have my eyes closed and I'm moving and I'm jumping out the...I'm moving as the music commands me, pretty much...ah...I feel calm. Like there is nothing around me and a part of me is that I don't care and a part of me is that I do feel extra space then there actually is and it puts me in this own little world of mine...in a way. That's why music is all I need to...I close my eyes and there is nothing around me. I just enjoy it and it really calms me down. If I have anything troubling me, that will fix it. That is the only spiritual relation that I would say it has. I'm not a religious person. I'm not a person who meditate...

Anette: Don't you think that it can be like meditation? 9.27

Stavros: It's for me a little bit like driving because when I had my car and I was really pissed of by something, I would leave my house, take my car, put my music in full blast and just drive away. Without doing anything but that, that would really calm me down and actually put a smile on my face. It's the same with La Bomba. When I'm dancing, it's only...the rhythm changes in a way that actually can create happiness in me. I would smile for no reason. From that point of view, yes it does.

---Small talk about religions---

Stavros: I used to be very much into electronic music. I would go to Creamfield and Summer Sound System and Ministry of Sounds and Gaycrasher and everywhere. That was my kind of music and I have never taken drugs. I just really loved it.

Anette: That is also why it's called teknoshamanism because...

Stavros: When you think about it, every beat of the drum, it cannot, NOT create some sort of a pulse in any of your senses. Obviously it affects the hearing. So when the hearing gets like...boom...that has to affect you in some way. Imagine if it is a whole chorus of it, all the musical creation where all the instruments makes all different kinds of beats and gives a different kind of pulse. That is going to create a completely new mind frame at the time. It's impossible not to change your move or actually your physical state. I do think that it changes your physical state. I was ill once and a friend of mine had come from Greece to England and I promised him to go to the Gaycrasher. It's like the Ministry of Sound. And I thought, yeah, fuck it, we'll go. I was feeling ok, I was a little bit dizzy, a little bit stock head and we get to the place and with the beat of

the music and everything, the very high volume, my stomach got so fucked up. It was insane. I was physically ill big time and the next day...I was actually throwing up all night. And the next day I had such red eyes, we are talking, there was no white, it was completely bloodshot with literally no white. People saw me and they where freaked out.

Anette: Nooo...

Stavros: Yeah! I actually freaked out when I saw myself in the mirror. That was a bit scary. But that obviously can affect you mentally and physically. Physically there is a little bit more extreme but it may just affect you in a way of if you are happy or more energetic or more relaxed. But I mean in any sort of way.

---Discussion on how music can affect babies---

Anette: Thanks. I think we have discussed everything that I needed.

Stavros: Oh, really!

9.3 Intervju Creamfields

Interview with Natalia Lopes – Former Regular Visitor at Creamfield

Natalia is a 30-year-old girl from Argentina that used to go to one of the biggest raves in Argentina. The interview with Natalia is mainly in English but sometimes switches to Spanish/castellano. In this interview I started the interview with explaining my work for this essay and different from the interview with Stavros, I skipped the questions and let Natalia just talk about her experiences and feelings when experiencing Creamfields.

Natalia: The first one here, if you where in the mood for electronic and it was a little new. It was in..eh...how do you say en dos mil?

Anette: In year two thousand.

Natalia: Ok! In the year 2000. Electronic discos where new and not everybody was listening to electronic like now days that you have a in the middle of Enrique Iglesias you have an electronic dancing next to it. You have a specificall radio, only one and then you have a public special. One public. And the first Creamfield you only know if you where apart of that public. It wasn't massive like now, it wasn't...eh...a lot of little

kids. All the people that were there were 25 and more and not 15 (year old) girls with all the things and drugs and so. It had nothing to do with that. It was specific for electronic people. I hadn't been before to that kind of event or festival that you have a lot of things in a very, very big place, with two...20 000 people. And in fact there weren't that kind of festival here. Here we used to have rock'n roll festival, we had one band and the other band and the other band and the other band but not all the bands at the same time. Now it's so normal, so ordinary but that...So, I went to, it was in Cachero, in the Itical club. Yhe Itical club. So, I went in and it's going to a very big stadio, because it's the Itical club, and I felt the ground boom, boom, boom. When I went there I could felt that energy. It was so directly, it's like from hell. The sensation was waooooo, like from above (Natalia points down and means: from down under). And when you went...it's a very, very, very long place so meanwhile when you are walking to the real place it was becoming louder, louder so when you where there you where with that energy. Just from the beginning. After that, when you are in a crown wherever, like when you go to a football match...have you been to La Bombonera?

Anette: La Bombonera?

Natalia: La plancha de La Boca?

Anette: No. no, I haven't been to a Boca match.

Natalia: And especially in that football square, it's not open, like River (stadion), where it's open and a lot of people but it's so closed so when people starts jumping you can not, not stand up because all the mass have that energy. It's exactly the same. Massive in all the way. In this way you have all the energy of everybody and you will dance. In this special way, in electronics, you have tititi tititi tititi...constant movement. It's all that tatata tatata, you can be thinking whatever and your body keeps moving and you don't why the hell. For example, I don't take drugs for example. I don't like that but I know I'm an exception in that kind of places. That's why the first on was very good because that was a lot of people that had nothing to do with that. These days, if you go to the Creamfields, you take your pill. You jave the ticket and the pill because that's why I don't like it anymore and it's also so massive and so, so, so young people. And then young people doesn't know what he is doing. And there was another characteristics of Creamfield that I cant believe. I went to four of them. There where eight and I went to four and I haven't seen even one fight or quarrel. In rock'n roll you have other kind of drugs and...not drugs but especially alcohol so, ahwada da (Natalia makes the face of a drunk person). In Creamfields everybody is in its own world and I haven't seen, I

don't know how many people is coming now this day to Creamfield but a lot and I haven't seen even a police in the...there is police on the area but it is not near.

Anette: Stavros said that the music is like a heartbeat. That I becomes a part of you that it so hard not to...

Natalia: It's exactly that. The titti titti titti you can't stop. I don't have another explanation so it's not so distant from the idea of the concept of being in trance.

Anette: It seems like that it what the music does and also they say that the light in trance affect you.

Natalia: And for example the are some...eh...there are some moments in that sounds that affects. Have you been to a Creamfields? When it goes down (the music), and everybody goes to the floor and the music is titti titti titti and then it goes woaaaaw and everybody starts jumping. It's like a...there are special moments and everybody is expecting them to change that rhythm. With some musicians from Goa they say that electronic is not music and bla bla bla bla bla and every musician is _ them. And in my opinion...

---The waiter comes and takes the order---

Natalia: That when you listen to music or when you play music the thing that you want is to provoke something in the other one. Coldplay, I don't know the name of the singer but he wants you to take suicide. It's obvious because he's sad and he wants to transmit that sadness. That some other thing is that. That feeling of the music is trying to...I tell you it's a maniac. That's the word. It's a maniac music. It's the sensation that you have people, tat a ta and there is a lot of trance and electronic music that takes you to other places. The same with chill out, with trances, with trash and electronic, commercial electronics. And it goes in you different like electronic music feels the different. Not only knows the difference. It feels the music and the difference and you say it is not the same. It is different energy. You can't jump to chill out. And maybe it is exactly the same it is slower but you could do it. I don't know technically.

---I'm telling Natalia more about my thesis and C.G Jung and the collective unconsciousness---

Natalia: For me it's an a...no recuerdo la palabra en castellano...sale motivación...

---we are trying to figure out the word she is looking for---

Natalia: Eh...music like colour like nature like smells like everything, it provokes our fifth sense that we know. It's a provocation. That's why people use it as an inspiration. Or why places you can feel in some way or in another way. It's not the same when the wall is white and the wall is going down. The sensation in that place is different.

Anette: Like Feng Shui.

Natalia: Feng Shui, Aromatherapia, Colorateraphia...every human behaviour wants to discover all the time what's next. What about, what can I do with all that bla bla bla bla bla. Eh...and I feel that music in that sense is a very good motor. For example, if you are in a place and you don't like the music, you get out. Technically you can't stand it. I mean, it's so powerful that you can NOT stand it. It's cultural and bla bla bla but it's the international language. And if you don't understand Russian and you hear a very good music in Russian you can be crying and you don't know why the hell because it has nothing to do with the Russian language.

Anette: Yes, it's very interesting. But you still don't go? You don't go and listen to electro anymore?

Natalia: Eh, when I have one...I mean when I've been invited I go. I prefer electronic music then other music, then other one. But I don't go to discos. I'm a little old for...no not for discos because I go dancing but it's so expensive, going to discos...eh...

---A discussion starts on how expensive the discos can be and then the interview ends with Natalia picking up her recorder to make an interview with me---

9.4 Intervju Rave

Interview with Pablo Presco, architect – Regular Visitor of Electro Clubs and Raves in Buenos Aires.

Pablo is a 34-year-old guy who regularly goes to electro clubs and raves. This interview is shorter than the other interviews because Pablo has a different view of the music and his interest than Stavros and Natalia. This interview is mostly in Spanish but

also partly in English but this is because Pablo feels more comfortable in speaking Spanish and feels he cant express him self in English. So I have written down the interview, as it has been spoken. I also have to say that my own Spanish is intermediate so the speaking and writing it down on paper is sometimes not very correct but I understand the total context.

Anette: Contame algo. ¿Porque te gusta electro por ejemplo?

Pablo: Eh...en español?

Anette: Si, en español esta bien.

Pablo: No conozco los rituales pero simplemente como sitiaron algo...la música te lleva. Te lleva un estado y también con el famoso extacy es una experiencia total. Es con la música en total. La música es muy importante porque la baja y ingresa la presión en el cuerpo. Pero es la combinación con el beat y electrónico con pastillas de es la experiencia.

---the waiter comes---

Pablo: Esta la sensación, no es una religión. Es un estado, un estado para vivir. También es con sus mejor amigos mas...con tu close friends es buenísimo. Porque los sensaciones con la gente, se multiplican. Es algo muy, muy raro. Muy extraño. Es...you dont have to be really drunk, drunk. Es otra sensación. La sensibilidad se multiplica. No es solamente bailar y...no puede tomar pastillas mucho porque es mal pero cuando es posible es una sensación...es otra cosa, es distinto.

Anette: ¿Cual es la diferencia?

Pablo: Con alcohol cansas mucho más rápido, la experiencia no es igual pero con pastillas es otra cosa.

Anette: ¿Puedes sentir más?

Pablo: Si, que pasa es hay veces de la sensación es malo, bad DJ eh...no te lleva cosas extado. Un DJ de no hace bien trabajo no puede crear una buena sensación. Por eso es importante con la musica. La creadora es muy importante.

---discussion on how I'm going to be able to translate the interview or not---

Pablo: El sensación de químico, el sensación del...bueno la música y el efecto...no es una washing washine con cual que musica, es una cosa creatividad.

Anette: ¿Que piensas con la energía con la otra gente? ¿Con mucha gente en un lugar grande?

Pablo: ¿Gente conocida?

Anette: ¡No! Con todo la gente en un lugar de electro...

Pablo: Para mi no me afecta...

---I'm explaining about Jung and his idea of the collective unconsciousness ---

Pablo: No, para mi la gente no me afecta. Es solamente yo, mis amigos y la música. El resto no me embale. El estado es solamente con la música. La gente no importa. Hay lugares chicos...

---Pablo is telling me about the Tuesday night clubs---

---also discussion of how important the DJ is---

Pablo: No hay cosas malas también en un rave. Hay muchas drogas y much descontrol pero no...fights. Un inviroment con mucho amor. Toda mi vida es electro. Todo los días estoy escuchando electro. En el trabajo, en el auto...todo... todo...

9.5 Bilder

La Bomba

La Bomba

La Bomba

Creamfields

